

Hyrtl József.

A tudomány jelesei közül, a kiket az elmúlt esztendő szólított le az élet szinpadáról, egyike volt a legkiválóbbaknak az a férfiú, kinek nevét czímül irtuk.

Eredményekben gazdag tevékenység szimboluma volt az anatómiának hírneves bécsi professzora, a kit 1894 július 17-ikén 84 éves korában vesztett el az orvosi tudományos világ és a szükködő emberiség is, a mely jó szívének oly sokat köszönhetett.

Fényes tehetség, nagy természet-szeretet, vasszorgalom és a mellett nem es emberbaráti érzések letéteményese költözött el Hyrtl József-ben közülünk.

Az Eszterházyak kis-martoni zenekarában alkalmazott oboejátszó fiát 22 esztendő korában már mint a bécsi egyetem prosectorát látjuk, teljesen az anatómia tudományának élve. Hálófülkéje is anatómiai műhely, a hol vésővel, fúróval, fűrésszel kezében bontja, szedi szét az emberi és állati szervezet nehezebben hozzáférhető s így akkoriban még kevésbé ismert részeit; minden szabad idejét dolgozójában tölti kedves tárgyával foglalatoskodva. 26 éves korában a prágai egyetem, 33. évében a bécsi universitás rendes tanári székét nyerte el és a nagy bécsi iskola egyik legtündöklőbb alakjaként vonult vissza utóbb a magánéletbe, hogy hátralevő éveit a legigazabb humanizmusnak szentelve, jótékonyágban töltse.

Tanítványai, a kik őt ismerték, bizonyára hivatottabbak volnának ez emlé-

kező sorok írására. Magam, mint késő évek szülöttje, nem hallgattam őt, csak munkáiból és tanítványai mondásából rajzolhatom elémbé a mester egyéniségét; de ez a rajz, bár szintén nagynak ábrázolja Hyrtl Józsefet, a valóságtól, úgy érzem, még mindig elmarad.

Boldogult Lenhossék-ünk, élénk emlékemben van, nem egyszer, ha kiválóan talpraesett választ kapott hallgatójától a föltett kérdésre, rögtön reámondta: »No ezt bizonyosan Hyrtl-ből tanulta meg!«

A jeles tanítvány így gondolkozott, így érzett és nyilatkozott nagynevű mesteréről.

A preparatum-gyűjtemény, a múzeum végtelen szeretete is róla származhatott át Lenhossék József-re. Úgy tudom Hyrtl-ről, és úgy láttam Lenhosséken. A múzeum volt az öreg úrnak is mindene, szemefénye, egész büszkesége, és annyira szeretett intézetében időzni, hogy volt alkalmam látni, mikor ebédjét is oda hozatta.

Lenhossék-nak is sok eredetisége volt személyiségében; hasonlóképen áll ez Hyrtl József-ről. Mint nagyjövendelmű bécsi professzor is pl. oly kopottasan járt, rozoga kürtőkalapban, avult köpönyegben, hogy e részben sokszor és sokan tréfálódtak rajta.

És az Universitas Vindobonensis aranykorának java csillogásából egy jó részt köszönhetett neki.

A mikroszkópi anatómia terén folytatott ernyedetlen munkálkodása, búvár-

latai a nemzetközi tudományosság koszosuraisai közé iktatták a Hyrtl nevet, remek tolla és kimagasló szónoki tehetsége

pedig minden nemzetek ifjaiból vonzott hallgatót feléje.

Vizsgálatainak nemcsak az ember-

HYRTL JÓZSEF.

anatómia, de az állatanatómia, valamint az összehasonlító anatómia és élettan is felette sokat köszönhet, nemkülönben

az anatómiai és zootómiai technika az ő tevékenységéből kapott oly fejlettségre, hogy Bardeleben az ő »Handbuch

der praktischen Zergliederungs-Kunst« című művéről azt mondja: majd jövő nemzedékek is ebből fognak igyekezhetni az anatómiai mesterfogásokat el-sajátítani.

Legismertebb munkái közé tartozik a szív koszorú arteriáiról, a tüdőnek vérrel ellátásáról, a belső és középső fülről és a méhlepény ereiről szóló dolgozata; de ezek csak elenyésző csekély részei az ő tevékenysége gazdag eredményeinek.

A bécsi császári akadémia kiadványaiban nem kevesebb mint 109 dolgozata jelent meg, az »Oesterreichische Zeitschrift für praktische Heilkunde«-ben 18, az »Oesterreichische medizinische Jahrbücher«-ben 28, a »Natural History Review«-ben 4 stb., összesen 170 értekezéséről referált halála után a »Wiener klinische Wochenschrift«.

Az anatómiai technika terén kifejttet munkássága a már említett kézikönyvben és az úgynevezett corrosiós-anatómiáról szóló művében öltött kifejezést.

E mellett megírta úgy a leíró, mint a topografiai anatómia tankönyvét, a melyekben valóságos művészettel tudja a magában véve száraz tárgyat fűszerezni és kellemes szórakoztató olvasmánnyá tenni. Nem kell egyebet említenem, mint azt, hogy a »Lehrbuch der Anatomie des Menschen« 1889-ben a 20-ik kiadását érte meg.

Különösen a topografiai anatómia annyira telve van művészi, történelmi, stb. szórakoztató fűszerrel, hogy nem egy kiváló anatómus már árnyékoldalál is tekinti e körülményt, azt adván okul, hogy a sok mellékes szinte elfödi a lényegest a könyvben. De a munka vonzóereje épen e sajátsága miatt felette nagy volt, úgy hogy nem lehet kétségbe vonni azok véleményét, a kik egyenesen Hyrtl ragyogó tollának róják érdemül, hogy sok kezdő orvosnövendék meg-

maradt választott hivatása mellett, a kit a pályának kezdetben oly rideg képe elriasztott volna, ha a mester szelleme nem világosítja meg a holttestek régióját a görög tűz fényével.

Leíró anatómiája le is van fordítva csaknem minden nyelvre és a topografiai anatómiával együtt betetétzte a nagy bécsi professzor hírnevét.

Utóbb, élete delelőjén túl azonban az idők haladása kezdte őt mind kényelmetlenebb helyzetbe juttatni. A makroszkópia az anatómiában nem vált be elegendőnek az ismeretek bővítésére, mind jobban tért foglalt a mikroszkópi vizsgálódás és az emberi és állati organizmus fejlődésének a kutatása, a melyek évek multán tényleg igen sok hézagot töltöttek ki, sok homályos pontra derítettek fényt.

A makroszkópia nagymestere azonban ezektől már idegenkedett és térségeiken nem keresett, részben később kifejlődött szembántalma miatt nem is kereshetett munkálkodó helyet. Némely részben túlhaladta az előre rohanó tudomány áramlata, de az ő alkotásai azért mindenkor tiszteletet és elismerést vívták ki számára. Készítményei, a melyek csaknem minden múzeumban föllelhetők (értők jelentékeny áratok készséggel fizettek), ma is kiváló termékei az anatómiai technikának.

Hyrtl nevének nimbusát, a számtalan elismerésen kívül, a mit működése révén tudományos testületek részéről stb. kapott, igen jól jellemzi egy párizsi orvosi lapnak, a »La Progrès médical«-nak az a mondása: »A bécsi anatómusnak e valódi felsőbbbsége kétségtelenül rosszul esett kissé a párizsi anatómiai iskolának.«

Egyébként az elhunyt lovagja volt a cs. k. II. oszt. vaskoronarendnek, tulajdonosa számos más ordónak, tagja a bécsi, budapesti, berlini, sz.-pétervári,

müncheni, philadelphiai stb. akadémiáknak, Bécs város, Mödling és Perchtoldsdorf díszpolgára és így tovább.

1874-ig működött mint tanár a bécsi egyetemen, akkor visszavonult a császárváros közelében berendezett magányába s ott még 20 esztendeig élt, nagyrészt munkálkodva. Ez idő második tizedében azonban mind jobban tétlenségre kárhóztatta szembántalma s utóbb egyéb bajok is, úgy hogy végül egész örömét csupán jótékonyságban lelte.

Szüksorsú egyetemi hallgatók és sok szegény gyermek áldotta jó szívét. Amazok számára hat ösztöndíjat, ezeknek számára árvaházat, óvóintézetet alapított és tartott fenn.

Ama férfiú keblében, a ki egész életében az enyészet hívős régiójában működött, a legmelegebben érző emberbaráti szív dobogott; a ki folyvást a halált látta, mindenét az életnek áldozta oltárára. Egész vagyonát (körülbelül 300,000 forint) jótékony célokra hagyta, nejét született Gaffron

Augustát, csak a haszonélvezetben hagyván meg.

Halála szeliden állott be; rövid rosszullet után következő reggel szépen összekulcsolt kezekkel holtan találták ágyában.

A fényes szellem könnyen vált meg a romlandó porhüvelytől, hogy távol időkig éljen a tudomány emberei emlékezetében.

*

A bécsi egyetem ez egyik büszkesége, Hyrtl József, Magyarországon született; hozzánk azonban semmi nemű viszonyban nem állott, a mi igen természetes. Atyja ausztriai ember volt; ő maga egész kicsiny korában került már a Lajthán túl és az egyetemnek, melynek fénye jórésben az ő érdeme, tanítványa is volt. Nekünk tehát nincs mit büszkélkedni Hyrtl-re és nincs mit bánkódnunk azon, hogy Magyarországot szorosán véve hazájának nem tekintette soha, hiszen nem is volt magyar.

KUTHY DEZSŐ.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

A korinthusi csatorna történetéhez. A csatorna befejezése alkalmával de Foder Emil az »Oesterreichische, Wochenschrift für den Orient« című lapban igen érdekes visszapillantást közöl ezen földszoros átmetszésének korábbi kísérleteiről. Periander tyranus (627—585. Kr. e.) volt az első, a ki ez eszmével, a korinthusi Isthmus átmetszésével foglalkozott; de nincsenek tudósításaink, hogy gyakorlati kísérletek történtek volna megvalósítására.

Csak hat századdal később kezdette meg Nero e művet; de a munkálatok megkezdése után két évvel felkelés tört ki Rómában, Galliában, Hispániában,

Nero elhagyta Görögországot és nem sokára bekövetkezett halála után (68. Kr. sz. u.) a munkálatokat megszüntették.

Minden kétséget kizáró tény azonban, hogy e mű befejeztetett volna, ha Nero életben marad, mert az ásásoknak fennmaradt nyomai, a tárnák stb. világosan tanúsítják, hogy Nero mérnökeinek megvolt az ily mű végrehajtásához szükséges tudásuk és tapasztalásuk. E kérdés Nero halála után a jelen század elejéig szóba se jött. Görögország felszabadítása után Capodistria kormányzó meghívta Vizlet d'Houst francia mérnököt, hogy csatorna-terveit elkészítse. 1857-ben Lesseps-et is meg-

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.